

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

FŐSZERKESZTŐ: Dr. KUN BÉLA. FELELŐS SZERKESZTŐ: ERDŐS KÁROLY.

Megjelenik hetenként egyszer, szombaton.

Előfizetési ár: egész évre 20 korona, fél-
évre 10 korona. Egyes szám ára 50 fillér.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Debreczen, Kollégium: ide kell küldeni a lap szellemi és anyagi ügyeire vonatkozó minden közleményt, előfizetést, reklamációt és hirdetési díjat.

Osztozkodás.

II.

Rátérhetünk talán már arra is, hogy ezekkel a klerikális törvényjavaslatokkal, ezekkel az *osztokodási* törekvésekkel szemben mi volna teendője a törvényhozó testületnek, a magyar parlamentnek is, a liberalis magyar nemzeti közvéleménynek is?!

A mi célunk, a protestantizmusnak a célja, a törekvése az *osztokodás* semmiesetre sem lehet. Nem lehet megengedni, hogy amint már jeleztük is, a katolikus egyház kezén levő kétmillióháromszáz-ezer hold föld, amely az állam testéből van kiszakítva, tehát máig is állami tulajdon, egy hitfelekezet, a római kath. egyház kezelésébe — mit mondunk, mit akar a kath. autonomia c. törvényjavaslat? — nem lehet megengedni, *hogy a kath. egyház tulajdonába menjen át!* Nem lehet megengedni még ugy sem — ilyen alkuba a magyar protestáns egyháznak belemenni nem szabad, — *hogy a protestáns egyházaknak 200 millió örök alapítványt létesítsenek.* Nem 200 millióért — ami a kétmillióháromszáz-ezer kath. hold földdel s a prot. egyházak mai szükségleteivel szemben, csekélység is — de ezermillióért sem s egyszerűen azért, mert egy ilyen *örök időkre szóló alku elvileg kizárt dolog. Lehetetlen!* Mert lehetetlen a magyarhaza s a magyar nemzet rovására, megkárosítására ilyen alkut kötni. Nem lehet s nem szabad ebbe belemenni sem kulturális, sem szociális, sem nemzetgazdasági; de egyházi szempontból sem.

Kulturális szempontból nem lehet belemenni az alkuba; mivel napjainkban a nevelés-oktatási intézeteket felekezeti érdekek szolgálatába állítani nem szabad. Hiszen az alkotmányos élet kezdete óta éppen ellenkező irányban, éppen az államosítás felé haladt a törvényhozás! Kivéve gróf Apponyi Albertnek egy pár törvényét, pl. az 1907. évi XXVII. t.-c. stb. Egy modern állami törvényhozás a XX. században ilyen dologba bele nem mehet. Elég indokolásul rámutatni a felekezetek sok százados harcaira. Elég

rámutatni a reformációra, mely széttörvén a kath. egyházi bilincseket, útát nyitott a tudományok fejlődésének s a kultúra terjedésének. Visszamenni lehetetlen. Az csak nemzetünk szellemi, erkölcsi, anyagi romlására vezetne. Tehát nem lehet!

De nem lehet *szociális* szempontok miatt sem. Hiszen demokratikus jelszó alatt a mai kormány éppen az általános egyenlőség felé, a tehetség, az erők felszabadítása és érvényesülése felé törekszik. Hogy lehetne ezeket az előretörő, magasra vivő gerjedelmeket, klerikális szellemű iskolázással, anyagi téren nagy terjedelmű birtokoknak a szabad forgalomból való kizárásával lekötöni?!... Nem lehet! Ez nem konzervativizmus; hanem reakció!

De nem lehet *nemzetgazdasági* szempontból, a *földreform* szempontjából sem. Sajátságos! A politikai vezető emberek, sőt politikai pártok beszélnek földreformról, a föld szabaddá tétele, a holtkézen levő birtokok felszabadításáról s annak szabad forgalma és az intenzivebb, a belterjesebb gazdálkodásról! És szakemberek hirdetik, hogy a kath. egyház kezén levő birtokok, úgy, amint vannak, 50—60, 100—200 ezer holdas birtoktestekben ki sem használhatók! De beszélnek a harctéren küzdők földhözjuttatása, jutalmazásáról, az Amerikába kivándoroltak haza édesgetéséről, földdel való ellátásáról. És ime 2.300.000 kat. hold földet akarnak örökké lekötöni?!...

De nem állhatunk meg s nem emelhetők törvényerőre ezek a javaslatok *egyházi szempontokból* sem. Végre is a modern államéletnek ki kell már bontakoznia abból az ósdi, ó- és középkori felfogásból, hogy egyházi érdekek és szempontok szerint irányíttassék az emberiség jövője, előhaladása, fejlődése!... Mikor ez már még Olaszországban is elmúlt, Magyarországon most akarnók ezt az irányt új életre keltetni?!... Magyarország, a magyar nemzet vissza akar fejlődni; egyházi és pedig katolikus, klerikális irányban akarna igazodni?!... Lehetetlen! Lehetetlen!...

Egyházi és iskolai tekintetben ott vannak le-

fektetve az irányelvek a 48 : XX. t.-c. 3. §-ban ; t. i. „a bevett vallásfelekezetek egyházi és iskolai szükségéi közálladalmi költségek által fedeztessenek“. Más szavakkal : *szabad egyház szabad államban...* E cél felé kell törekedni ! Vegye kezelése alá a magyar állam azt, ami különben is az övé, a kétmillióháromszázezer hold földet ; vegye gondjaiba a nevelés-oktatás ügyet s lássa el ennek *dologi* és *személyi* kiadásait a fentebb már többször jelzett milliárdos vagyon jövedelméből ; az egyházak működési tere legyen a kultusz, a vallásosság, erkölcsi érzés ápolása s fejlesztése. A protestáns egyházak az iskolákra fordítják — azt lehet mondani — minden jövedelmüket. Ha ettől megszabadulnak, egyházi bevételeikből szerényen megélnek. De abba — szerény nézetünk szerint, — *hogy osztozkodásba menjenek bele, semmiképen bele nem mehetnek.* Nemcsak azért, mert az osztály maga is igazságtalan, hogy az egyik milliárdokat érő földbirtokot kapjon, a másik pedig 200 millió, vagy akárhány millióval elégtessék ki ; hanem mert ez az egész osztozás a magyar haza és nemzet rovására menne ; tehát a prot. egyházak ilyet el nem fogadhatnak. De meg ez az alaptörvénnyel, az 1848 : XX. t.-c. 2. §-val : „a tökéletes egyenlőség és viszonyosság“ elvével is homlokegyenest ellenkezik. Maradjon tehát református egyházunk a 48 : XX. álláspontján. Az osztozkodásba ne menjen bele. Igyekezék haladni : *a szabad egyház elvének megvalósítása felé a szabad államban.* Ha pedig ez ma ki nem vihető, el nem érhető, maradjon meg a status quo ! Várjunk inkább, mint elhamarkodva egyházunkra és hazánkra nézve végzetes dologba, egy romlásba vezető osztozkodásba belemenyünk...

Arra nézve, hogy a prot. egyházak helyzete ma is alig elviselhetően nehéz, az a véleményünk, hogy míg a kath. egyház a kétmillióháromszázezer hold földet használja, a törvényjavaslatban igazságosnak ismert 200 millió tőkének a járulékait, a kamatait kapják meg a prot. egyházak is mindaddig, míg a katolikusok azt a nagy értékű és nagy jövedelmű ingatlant (2,300,000 kat. hold föld) haszonélvezik. A jelen viszonyok szerint ez a megközelítő igazság.

Az is sajátos megállapítás, ami „Az 1848 : XX. t.-c. jökezes végrehajtásáról“ szóló törvényjavaslat 4. §-ban olvasható, hogy t. i. a javaslat 1—2. §-ban megállapított tőke kamatai *kizárólag* csak 1. az egyházi adózás rendezésére ; 2. az egyházi közigazgatás költségeire ; 3. az országcs lelkészi nyugdíjintézet segélyezésére legyenek fordíthatók ! Hiszen minden református ember tudja, hogy ezeken kívül az egyháznak még igen sokféle és nagy szükségei vannak. Hogy többet ne is említsek : ott van

a lelkészképzés, templomok építése, fenntartása és ha rajtunk marad a terhe, az iskolázás s ezzel járó kiadások, hitoktatói állások szervezése, fenntartása az egész vonalon : elemi iskoláknál, közép- és szakiskolák, fiu- és leánynevelő-intézeteknél ; missziók, szórványok lelki gondozása ; szórványok számon tartása, gondozása ; lelkészi fizetések, segédlelkészi fizetések rendezése ; kegyességi kiadások ; szegényeink, árváink, betegeink ápolása, gondozása ; keresztény szereteli intézmények létesítése, mint a katolikusok már is cselekszik, mert van nekik miből !... stb., stb.

Nagyon téves felfogás és számítás az, hogy a közigazgatás címe alatt nyert segélyből a püspökök és esperesek fizetése felemeltetvén, ezzel minden baj orvosoltatik ! A világot sem így van a dolog ! A protestáns egyházaknál más a helyzet, mint a katolikusoknál. Nálunk a püspök is csak „primus inter pares !“ hát még az esperes ? !... Igaz, hogy ezek a választott emberek rengeteget dolgoznak. Munkájukat megfizetni alig lehet. Dehát a protestánsoknál, a püspökség, esperesség stb. *nem uralkodás ; hanem szolgálat.* „Aki közöttetek első akar lenni, legyen a ti szolgátok !...“ Tehát ezek a nagy és szent ügy szolgálatára elhívott emberek, a maguk puritán és apostoli egyszerűségében szerényen csak megélnek ! Hanem a közpapság, mely eltérőleg a kath. papságtól, családot tart fenn ; gyermekeket, fiakat, leányokat nevel évszázadok óta az államnak az egyháznak, a társadalomnak, egyik-másik egyszerre 2—3—4 gyermeket is taníttat ; ennek már igazán nehéz, nemcsak nehéz, de tűrhetetlen, elviselhetetlen a helyzete. És ott vannak a segédlelkészek, a káplánok 500 kor. évi javadalommal, amiből ezen ma egy felsőkabátot sem képes venni, hát még a többi ruháját miből szerzi be, míg a róm. katolikusoknál a káplánoknak is 2—3—4 ezer koronájuk van !... Ezekre a 200 millió látszólag rengeteg összegnek a kamataiból alig jut valami, vagy semmi sem ! Ezt pedig a mi püspökeink és espereseink nem tudnák elszívni !... Nincs tehát tehát itt más mód, mint az 1848 : XX. t.-c. 2—3. §-ainak szószerinti, tökéletes végrehajtása ; t. i. *a vallásfelekezetek között a tökéletes egyenlőség és viszonyosság megvalósítása ; továbbá a bevett vallásfelekezetek egyházi és iskolai szükségéinek közálladalmi költségek által való fedezése — az illető hitfelekezetek meghallgatásával.* Ez pedig feltételezi a szekularizációt, ami már az egész művelt világon megtörtént, csak — Magyarországon nem... Hogy ez nem megy olyan gyorsan, olyan hamar !? Az meglehet. Dehát a vallásszabadság és vallásegyenlőség kimondása is

BARTHA ISTVÁN **útépítési vállalkozó Debrecen, Cegléd-utca 8. szám. Telefon 785. szám.**

Vállal utak, községi járdák, iparvasutak, betonműtárgyak építését, fuvarozásokat. Költségvetés díjmentes.

lassan ment; 1848 után is egy félszázadig váratott magára, de megment, még pedig a polgári házassággal együtt és egyszerre. A vallásegyenlőség és viszonyosság is meglesz; bizonyára meglesz. Csak egy kis türelem. Addig marad a mai állapot! „Az idő méhe sokkal viselős! Aminek meg kell születni — az meg fog születni.” (Madách.)

V—S.

Jegyzet. Akik e fentförgő tárgyak felől bővebben kívánnak tájékozódni, azok a polgári és egyházi történelmi műveken kívül felkereshetik: „Az alapok és alapítványok jogi természetéről” (Orbán József); „A Szekularizáció” (Dr. Várady Zsigmond); „A kath. autonómia és a papi vagyonról” (Dr. Zsilinszky Mihály); „Jövők” (Dr. Hege-düs Loránt); „Gondnoki székfoglaló Nagyszalonlán, 1902 szept. 4-én” (gróf Tisza István) c. nagybecsű tanulmányokat.

V—S.

Egyház

A stólarendezés.

A múlt évi egyházkerületi közgyűlésünk után a stólarendezés ügyéhez akartam hozzászólni egy eléggé terjedelmes cikkben. Megelőzött azonban Görömbei Péter esperes a magas történelmi alapon egybeállított értékes közleményével. Így én — sokoldalú elfoglaltságom között — a közölnivalóimat aztán nem is vettem papírra egész terjedelmükben; a papirhiány s a nyomdai mizériák miatt nem is akartam már hogy ugyanazon tárgy körül esetleg széles körű vitát provokáljak; félretettem a már meglevő kéziratomat is.

Most a hosszú esték falusi sötétét sikerülvén némi világító anyaghoz jutása folytán megtörni, hogy-hogy nem, ráterelődtől figyelmem a stólaügy rendezésére s mert a múlt kerületi közgyűlésen, a kérdés körül folyt vita folyamán, annak az egyéni nézetnek a kidomborítása s homloktérbe állítása folytán, hogy a stólarendezés az egyes egyházak belügye, többen stante pede tiltakoztak ez állítás ellen, én pedig egyenesen így szólottam közbe: *már 1809-ben* (némelyek csak 1859-et emlegettek) *az egyházkerület rendezte*; azóta mindig obligóban éreztem magamat, hogy állításomat igazolnom kellene; a történelmi alapon nyugvó jogszokást nem kellene elhalványulni engedni az egyéni nézetek mellett; gondoltam: nyilvánosságra hozom azt a történelmi adatot, amelyre én állításomat alapítottam.

Nos hát e gondolatomat valósítom most meg.

Annyival inkább meg kell ezt tennem, mert Görömbei Péter esperes az ő magvas fejtegetéseiben e történelmi adatot nem emeli ki a feledékenység homályából, csupán az 1859-iki 138-ik egyházkerületi jegyzőkönyvi számra mutat rá.

Ime tehát „A Tiszántúl levő Superintendentia Fő Tiszteletű Consistoriuma 1809 eszt. Januárius 14-ik,

15-ik és 16-ik napjain költ Protocullumának Czikkelyei közül a Nr. 10” a következőket mondja:

„Egy néhány Tractusok a mostani időkhöz és környül álláshoz képest a Stóla felemelése felől való vélekedéseiket és rendelkezéseiket beadván, az egyenlőség és egyarányúságra nézve ezen Consistorium rendeli és az egész Superintendentiában megtartani parancsolja, hogy:

(Végzés.) 1. A házasok összeesketésére, aki a mostani pénzzel fizet, fizessen két = két Rh. forintot, aki pedig ezüst pénzzel fizetne, fizessen a régi mód szerint. (Sajnos, a régi módnak nem jöttem nyomára.)

2. Aki magához kívánja a predikátort, hogy ott esküdjön, fizessen a mostani pénzzel 4 Rhénes forintot, ha ezüsttel fizet, fizessen 2 Rh. forintot.

3. A halotti predikálásokat hasonlóképpen, aki a mostani pénzzel fizet 2 = két Rh. forintot, ha pedig ezüsttel, fizessen a régi mód szerint.

4. A kántori, vagy Oskola Rector halotti szolgálattjáért, aki ezüst pénzzel fizet, a régi mód szerint fizessen, aki pedig a most folyó pénzzel, fizessen két annyit.

5. A született kisdedek beiratásáért való stólat (melyet helytelenül keresztelő pénznek hívunk) fizessék a mostani pénz szerént 8 = nyolcz garassal; de ha az ember, aki kereszteltet, nagyon szegény, elégedjen meg a Predikátor (mikor nem kellett a Predikátornak megelegetni?! Közlő.) most is négy = négy garassal és attól többet ne kívánjon.

6. A háromszori hirdetésről pecsét alatt kiadódott bizonyáglevelért fizessenek éppen annyit, mint az esketésért.

7. A matrikulából pecsét alatt kiadódott keresztesség, vagy házasságlevelért fizessenek egy = egy Rh. forintot.

8. Ha valaki a Tractus protocullumának valamely czikkelyjét kiírni kívánja, fizessen érte egy = egy Rh. forintot, ha pedig Tractus pecsétje is kívántatik reá, fizessen a pecsétért külön 10 Garast.”

Ime látni való, hogy a stólaügy rendezését a változott viszonyok miatt a tractusok vetették föl-szinre, valószínűen az egyes parochusok óhajításának megfelelően, sőt „rendelkeztek is már a környül-állások” égetően sürgős hatása alatt; de végül mégis csak a superintendentia (a kerület) rendezi az ügyet, állapítja meg részletesen a stólat, a kiadványozások díjazását és e rendelkezését „az egyenlőség és egyarányúságra nézve az egész Superintendentiában megtartani parancsolja!”

Akkor hát még nem fordult meg az Atyák elméjében gondolata sem annak, aminek a mostani demokratikus világban már szószólója is akadt a kerületen, tudniillik, hogy: „különbség van ám a városi és különbség a falusi pap fungálása között; tehát a stóla értékét nem lehet, nem szabad egy-

ségesen és pedig kötelezőleg megállapítani". Dicsérem a szententiát.

Ötven év múlva, 1859-ben ismét a kerület rendezi a stóla ügyet. Az akkori rendelkezést már többen ismerhetik, azért nem reprodukálom. Csak jelzem, hogy az 1859 aug. 10. s több napjain tartott superintendentiális gyűlés jegyzőkönyvének 138. sz. pontja szerint, akkor is alulról történt ugyan a kezdeményezés — mert hiszen ott voltak mindig a fungens lelkészek, akik az idők súlyát közvetlenül érzik s úgy jutott az ügy felülre s így rendeződött ott, a természetes fórumon.

Így óhajtottuk volna most is a priori többen, mindazok, kik a stólaügy történelmi fázisaival tisztában voltunk. S én kimondom őszintén: nem volt férfias tett a kerület részéről kitéregetni a kérdés rendezése elől.

De hiszen még reparálható a dolog s én hiszem, hogy az ügy rendezése visszaterelődik arra a rendes, természetes, történelmi alakulatú vágányra, amelyen már az ez idő szerinti végállomáshoz kellett volna jutni.

Annyival inkább hiszem ezt, mert talán-tán a mostani döntő faktorok is adnak valamit a néhai való Prágai András uram bizony már jó néhány száz esztendő, mindazonáltal maculátlan sententiájára, amely szerint: „Jól tanácskoznac az koevetkezendoe dolgok leloel, az kie az joevendoe dolgoknac példáját az elmult dolgoknac példájából veszie”.

Dixi et salvavi animam meam.

Nagyrábé, 1918 január hó.

F. Varga Lajos.

Közélet

Az új énekeskönyv sorsa.

Felhívás a tanintézetek énektanáraihoz!

Tudomásom szerint a II. Próbaénekeskönyv sorsa a most ülésező zsinaton március hó végén eldől. Vagy elfogadják úgy, ahogy ki van nyomtatva, vagy nem, vagy átdolgozzák, de az énekeskönyv régóta húzódó ügyét dülőre viszik. Időszerűnek gondolom, ha az utolsó órákban felkérem kartársaimat, hogy véleményüket közöljék egyházi lapjainkban, részint azért, hogy mások is tájékozassák magukat, de leginkább azért, mert hiszen a történendőknek érdekelni kell bennünket énektanárokat is; sok dolgunk lesz nekünk azzal. S ha nem akarjuk is felfogásunkkal irányítani a hivatalos és nem hivatalos körök nézeteit, mégis jó lesz véleményünk megismertetése már csak azért is, mert vezető tisztségben lévő emberek is hangoztatták, hogy épen a mi véleményünket nem ismerik.

Azt hiszem, szolgálatot teszek az ügynek, ha közlöm — minden célzatosság nélkül — kollégáimmal a nagy többség nézetét, vagyis az eddig kialakult véleményeket.

I. Egyik részen nem fogadják el azért, mert nagyon át van dolgozva, sok újítás van benne és nagy a terjedelme.

II. A másik oldal jobbnak találja, mint az elsőt, elfogadja így ahogy van, vagy csak kevés módosítással.

III. Középút a harmadik. Azt akarják t. i., hogy a régi énekes könyvből végkép hagyják ki azokat, amelyek nem, vagy csak igen ritkán s egyes helyeken használatosak. Igen sok olyan zsoltár van, melyeket egyáltalán nem használnak és csak a könyv terjedelmét növelik, dallamaikat sem használják, szövegjük sem a mai időnek való. Maradnának tehát a régi énekek változatlanul, de megrostálva, az újabb énekeket pedig egy külön csoportba gyűjtve mellékelnék az új énekeskönyvhöz s majd az idő és használat kiválogatná belőle a megfelelőket.

E tábor hívei különösen sokalják a dallamok számát és sokkal kevesebbet akarnak felvételni (még a halotti és temetési énekek dallamainak száma is felül van 20-on!) annyit, amennyit az elemi iskola is el tud végezni. Redukálni akarják a halotti énekek számát is és egészen elhagyni az énekeskönyvből. Talán e tábor hívei vannak legtöbben.

Mint említettem, én minden irányítás nélkül, csupán tájékoztatni akarom kollégáimat a különböző felfogásokról.

De kérek mindenkit, hogy minél előbb közöljék véleményüket akár a „Debreczeni Protestáns Lap”-pal, akár velem. (Gondoskodni fogok róla, hogy nyilvánosságra hozassék.)

Nézzék át és tanulmányozzák a II. Próbaénekeskönyvet, mert minél több vidék véleménye lesz ismeretes és minél több énektanítással foglalkozó tanár fog hozzászólni, annál könnyebb lesz a zsinat dolga s mi is nyugodtan várhatjuk az új énekeskönyvet, tudván, hogy ami tőlünk e téren várható volt, megtettük érte.

Felhívásom figyelmökbe ajánlva, maradok mindnyájok iránt tisztelettel

Debreczen, 1918 január 22.

Tóth Lajos,
debreczeni református tanítónő-
képző int. énektanár.

Irodalmi szemle

Bacsó Jenő: A végrehajtási eljárásjog tanácskönyve. Kiadja Csáthy Ferenc, ára 16 korona. A debreczeni tudományegyetem tudós és irodalmilag is igen termékeny tanára (aki különben származása és neveltetése szerint egészen a miénk) ismét egy

becses dolgozatot bocsátott közre, melynek nemcsak a jogtanulók, de a gyakorlati élet emberei is kiválóan hasznát vehetik.

A Magyar Figyelő a nagy drágaság mellett sem vitte feljebb előfizetési árát, ami körülbelül magában álló jelenség ma. Mindössze annyi változtatást tett, hogy ezentúl *havonként egyszer, de kettős terjedelemben* adja füzetait. Az értékes folyóiratot ajánljuk olvasóinknak.

A Debreczeni Lelkészi Tár 12. száma nyomdai anyagtorlódás miatt 2 hete jelent meg alkalmi tartalommal. A Theologiai Értesítő dr. Veress I. tanítóképzőintézeti igazgató tanulmányát folytatja a neveléstudományok múltjáról és jelenéről. A gyakorlati rész Bereczky József, Fülöp József, Gombos Ferenc, Pinkóczy Gusztáv és Rédei Károly jórészt farsangi beszédeit, végül Szolnok Gerzson imádságát tartalmazza. A füzet borítékja a vállalat részben beváltott, részben megvalósítandó programpontjait sorolja fel.

A Lukács szerint való evangéliumhoz. Nánássy Dániel református segédlelkész. A Békéshátvani református egyházmegye lelkészegyesületének kiadványa. Lugos. 1917. 8° 158 l. Ára 1 K 65 fill. A mai drága papíros világban feltűnően olcsó könyv nagyjából a bibliában található csoportosítások szerint adja az illető rész parafrázisát, rávilágítva egy-két találó megjegyzéssel; ezután imádság és alkalmi énekvers következik. A könyv alkalmas házi olvasmányul és használható gyakorlati bibliamagyarázatokhoz való vázlatok készítésénél.

Emlékfüzet a máramarosugocsi református egyházmegye által Máramarosszigeten 1917. évi okt. hó 9. napján a reformáció négyszázados évfordulója alkalmával tartott ünnepélyről. Kiadta az egyházmegye. 1917 Nagyszöllős. 8° 31 l. A füzetben benne van Biki Ferenc esperes megnyitó imája, Bede László máramarosszigeti lelkész egyházi beszéde, György Endre gondnok megnyitó beszéde, Bihari Lajos főjegyző határozati javaslata, Tóth Ferenc técsői lelkész befejező imádsága. Ha nem volna benne annyi értelemzavaró sajtóhiba, valósággal élvezetes olvasmány lenne.

Halottaink

Balla Károly, a fogarasi református egyház első lelkésze, a nagyszebeni egyházmegye tanácsbírája, a II. oszt. polgári hadi érdemkereszt tulajdonosa, Fogarason folyó évi január 21-én, 61 éves korában csendesen elhunyt. Porsátorát a templomban ravatalozták fel, ahonnan gyászistentisztelet után Nagyenyedre szállították — a viszontlátás reményével — elhantolni. Nagy bánatba borúlva gyászolja özvegye szül. Vajna Mária úrnő és nevelt leánya Elekes Judit, úgyszintén a nagyszámú rokonság és rajongásig tisztelő hálás gyülekezete, melynek lelki gondozásában, gyarapodása érdekében, áldozatos buzgósággal fáradozott utolsó leheletéig. Sok munkában volt része, sok sikert ért el: jószívű, nemes lelkű, igazi lelkipásztori jellem volt. Nevét és emlékezetét áldva emlegeti Fogaras és vidéke lakossága nemzedékről-nemzedékre.

Füstös István kassai nyugalmazott lelkipásztor életének 98., boldog házasságának 66. évében Tiszainokán január hó 23-án elhunyt. A boldogult 68 éven

át volt a kassai gyülekezetnek hűséges, gondos pásztor. Elhunytát úgy az özvegye és gyermekei, mint volt gyülekezete megszorodva gyászolja.

Benédek Dénes makfalvi nyugalmazott lelkész 67 éves korában meghalt.

Baka Antal kisújszállási református tanító életének 53., tanítói működésének 27. évében múlt hó 19-én reggel elhunyt. Az Úr veteményes kertjében buzgón és szép sikerrel munkálkodott. — **Dávid Endre**, néhai Dávid Sándor debreczeni tanító fia, haretéren kapott betegségében 23-án jobblétre szenderült. Ebből a családból már a második áldozata a háborúnak. — **Radetzky Rudolf** és **Veress István** városi nyomdászok, Lapunknak hűséges betűszedőik. folyamán elhunytak. Legyen áldott emlékezetük!

Különfélék

Dr. Weisz Bernát, a berlini tudományegyetem általánosan ismeretes nevű, kiválóan jeles professzora, v. b. t. t., több tudományos akadémia példás munkásságú tagja, a theologia terén pedig első rendű szaktekintély, a folyó évi január hó 14-én, 91 éves korában, csendesen elhunyt. Évtizedekre terjedő eredménydús tevékenységével, úgy a tanszéki hatás, mint az irodalmi irányítás és vezérlés szempontjából, valósággal méltán kiérdemelte nemcsak kortársai, hanem az utónemzedékek részéről is az elismerés és hódolat hervadhatatlan pálmáját. Elévülhetetlen becsü művei ércnél maradandóbb emlékek gyanánt fenntartják hírnevét s fennkölt szelleme és keresztyén eszményisége csillagként fog ragyogni a bibliai tudományosság búvárai előtt mindenha. A kegyelet bensőséges és őszinte érzelmeivel intünk áldó búcsút az elköltözött nagy léleknek, akinek emlékezetét Magyarország református és evangélikus tudományos intézeteinek évkönyvei bizonyára szintén híven megőrzik. ☉

Wellhausen Gyula 1844—1918. A keresztyén theológiának mély gyásza van. Egyik legnagyobb művelője, izig-vérig tudós képviselője *Wellhausen Gyula*, az ótestamentumi theologia utólérhetetlen mestere, a nevével elnevezett formai kritikai iskola (Wellhauseni-iskola) megalapítója, 74 éves korában Göttingenben meghalt. Nálunk kevesen ismerték, s még a theologiai szaktudomány körében sem méltatták érdemeit annyira, amennyire nagyszerű pályafutása s ezt mindenképpen alátámasztó kiválósága: bámulatos szorgalma, minuciozus pontossága, a mélységekben is tisztán látó judiciuma, genialitása s általánosan elismert korszakalkotó működése megérdemelte volna. Szükséges tehát, hogy legalább e rövid nekrológban a magyar közvélemény előtt megörökítsük Wellhausen elévülhetetlen nagy érdemét, mely nem kevesebb, mint az ótestamentumi iratok keletkezése, egymásra következése s így a bennük megállapítható vallástörténeti fejlődésment nagy kérdésének is olyan végleges tisztázása, mely évszázadok hosszú munkája eredményeképpen az ő irodalmi működésében alighanem egyszersmindenkorra nyugvópontra jutott. Ma Wellhausen Prolegomena zur Geschichte Israels. Berlin 1905⁶. és Die Composition des Hexateuchus etc. Berlin 1899³. című műveiből tiszta képet nyerhetünk róla, hogy az újtestamentum alapjául és helyes megértéséül szolgáló ótestamentum bevezetéstani, biblica theologiai és vallástörténeti nagy talányai a formai

kritika álláspontjáról hogyan oldattak és oldandók meg. Wellhausen egyedüli hibája az volt, hogy kritikájában csak az ótestamentum adataira szorítkozott s az ókori kelet világossága előtt bezárta szeméit. — ezért, hogy az ókori keleti emlékek tartalmi értékesítése kikezdte rendszerének legerősebb tételeit s állandó és sikereiben egyre erősödő küzdelem keretében kényszeríti rá a maga materiális igazságait, de ha, amint előre látható és bizton várható, a wellhausen-i formai criticismus meg is bővül, ki is egészül az összehasonlító vallástörténeti kutatás keletéről vett eredményeivel, az időrendi fejlődés s az ótestamentumi iratoknak a fejlődési menetbe való beosztása kérdésében örökre megörzi felebbeszethetetlen igazságkarakterét. Tehát csak a porsátor összeomlását kell siratnunk a nagy tudós halálában, neve fényessége, szellemi világolásának emlékezete, működésének értéke az Úr kegyelméből időtlen-időkig fennmarad. V.

A beiratkozások a máramarosszigeti jogakadémian az 1917—18-ik tanév II. (tavaszi) félévére január 15-én kezdődtek. Február első felében már csak kivételesen indokolt esetben veheti fel az elkésettéket az igazgató. Katonák csak az esetben vehetők fel, ha helyi szolgálatosok, vagy szabadságoltak és parancsnokságuktól olyan engedélyt mutatnak fel, mely szerint az előadásokat a félév végéig látogathatják. A díjak a régiék: Nyugdíjintézeti járulék 10 K. tandíj 50 K. Újonnan beiktatást kérőknek 10 K. s pár korona apróbb járulék (Mensa stb.).

Lelkészválasztás. A nagyváradai egyház hívei 139 szótöbbséggel Csernak Béla berettyóújfalui lelkészt választották meg b. e. Csák Máté utódjául. A szép eredményeket felmutató, élete javában levő, példás buzgóságú lelképásztort kísérje az Úr áldása új örállomására is.

Zsidó pofogók. Ilyeneket ígér az Egyenlőség című zsidó ujság mindazoknak, kik neki nem tetsző dolgot irnak. Legalább így mondja az „Alkotmány” s mivel az Egyenlőség egy ízben már csakugyan testi fenytékről elmélkedett egy tudós véleményével szemben, hát el is hisszük. A zsidóság eddig méltán büszke lehetett arra, hogy mindenben (még a bűncselekedetekben is) a szelidebb irány képviselője s most egyszerre im ilyen alantas durvává leszen. Mi ennek az oka? A középkort a zsidóságnak nincs oka visszakivánni. Vagy azt remélik némely zsidó urak, hogy most már egy megfordított középkor következik? Egyébként az „Egyenlőség” embere ha már eltanulta a múlt idők duhaj hangját, jól tenné, ha a régi duhaj nótákat is megtanulná. Amelyek közt az egyik azt mondja: megverek valakit, vagy engem valaki.

Új tanácsbíró. Az alsószabolcs-hajduvidéki egyházmegye gyülekezeteinek bizalma Szabó Antal hajdusabolcszói lelkészt és egyházmegyei főjegyzőt ültette a tanácsbírói székbe.

Az Országos Református Lelkészegyesület 400 korona pályadíjat tűz ki ifjúság vagy felnőttek számára írt szindarabra. Tárgyát a költő szabadon választhatja; fő, hogy műve önálló, művészi becsű, nemes nyelvezetű, az egyszerű nép által is érthető, annak vallásos és egyházas érzését erősítő mű legyen, mely előadás, jelmez és díszletek tekintetében falusi népünket nem állítja lehetetlen, megoldhatatlan problémák elé. A nyertes mű kiadási és előadási joga egyesületünké. Jelíges levélkével ellátott pályaművek az O. R. L. E. elnök-

ségéhez (dr. Baltazár Dezső püspök, Debreczen) küldendők 1918 november hó 30-ig. Csikesz Sándor, az O. R. L. E. ü. v. titkára.

Kitüntetés. A király Papp K. Árpád illavai kir. orsz. fegyintézeti református lelkészt a polgári hadi érdemkereszt harmadik osztályával tüntette ki.

A debreczeni képviselő választásról megemlékezünk lapunk előző számában. Most közölhetjük, hogy azóta a választók egy tekintélyes része — pártkeretekre tekintet nélkül — Jánosi Zoltán református lelkészt jelölte, akinek megválasztását bizonyosnak mondják. Eszerint mégis lesz Debreczennek református képviselője is, még pedig olyan, ki fényes tehetségével és hatalmas szónoki talentumával bizonyára magára vonja a figyelmet az ország házában is.

Lelkészmeghívás. A tiszaszlári (Borsod vm.) gyülekezet Kovács Gyula ottani helyettes lelkészt hívta meg rendes lelképásztorúl, aki állását január 1-én közbizodalom jegyében már el is foglalta.

Hírek Békésről. A békési népes egyház régi, dicső múltjához híven az örvendetes fejlődés, haladás útjára lépett. Mint talán minden intézményen, ez egyház külső és belső életén is sokat változtatott a háború. Népmozgalmi adatai háborús adatok. Békeidőbeli 8—900 szülöttel szemben tavaly csak 389 gyermek született, ellenben meghaltak 1917-ben 552-en, így lélekszámban 163 apadás mutatkozik, ami elég nagy szám a haretéri veszteség mellett. (Hadiszolgálatra idáig ca. 5—6000 hívünk vonult be.) Esküdtött 88 pár, a vegyes házások mind javunkra kötöttek reverzálist. Az egyház a múltban állandóan nehéz anyagi bajokkal küzdött. Most ezirányban is megnyugtató képet nyújt. Nevezetesen 1917-ben letörlesztette 27,200 koronás amortizációs kölcsönét s mégis volt 8918 korona pénztári maradványa készpénzben. Szinte készpénzzel jegyzett a VI—VII. hadikölcsönből 17 ezer koronát, mellyel összegyűjtése közel 100 ezer koronára emelkedett. A hitélet erősödését és az egyházhoz való ragaszkodását fényesen dokumentálja az 1917. év folyamán tett alapítványok és hagyományok összege = 12,655 korona, szemben az 1916. évi 1255 koronával. A régi pártoskodás és belső viszály, melynek sok kárát látta az egyházközség, már csaknem teljesen megszűnt. A legkülönbébb pietista szektárius mozgalmak a háború előtt nagy erővel rombolták az egyház köfalait. Jelenben ezek is elvesztették varázsukat és szemmel látható hanyatlásuk joggal táplálja bennünk a reménységet, hogy rövid időn belül megszűnnek. Mindezek alapján erősen hiszszük, hogy az üdvös fejlődés, virágzás útján haladva, Isten segedelmével újra kiküzdji régi helyét, visszaszerzi régi fényét és dicsőségét a békési református egyházközség. — Az Úr áldása sokasodjék meg bőségesen a gyülekezetben és az örállókon egyaránt.

Oroszországban — hír szerint — a kormány rendeletet készít a vallásszabadságról. A vallás e szerint, mindenkinek magánügye s az iskolákban teljesen megszüntetnék a vallástantitást.

Olvasóinknak egynegyedrészé sem küldte még be az előfizetési díjat. A múlt évről is több helyen hátralék van. Bizalommal kérjük a díjak beküldését.

A korpótlék nyugtalapokat az egyházkerületi pénztári hivatal az e. m. pénztárnokok útján küldi szét és gyűjti össze. A hirdetést lapunk jövő száma hozza.

Csere. A bekésbánati egyházmegye egyik I-ső osztályú egyházának lelkésze, hasonló jövedelmű lelkészi állásra cserét ajánl fel. Az érdeklődőknek útbairgázitást ad a Szerkesztőség.

A Debreczeni Testvéregyesület mult hó 20-án a zsúfolásig megtelt Kossuth-utcai templomban délután 5 órakor megtartotta első vallásos estélyét, amelyen Kiss Ferenc egyetemi tanár imádkozott gyönyörűen és meghatóan s Uray Sándor lelkész magyarul bibliát alkalomszerűen. Az Úr bő áldását kívánjuk e munkára.

A „Vasárnap” c. néplapunk érdekében a „Lelkészegyesület” felhívást és kérelmet intéz lelképásztorainkhoz. Valóban ennek az egyetlen református néplapunknak felkarolása és terjesztése annyira kötelességünk, hogy annak fennmaradása szinte életerős voltunk fokmérőjéül tekinthető.

Az orosz hadifogságba került csehek közül sokan áttértek az orosz orthodox egyházba. Így például a cseh brigád egész 3. ezrede, amelynek 60%-a egyetemi hallgató, és a 2. cseh ezred 3. zászlóalja, amely 14 tisztből ss 1370 emberből áll. E. L.

Uj doktor. Szappanos Gyula alsónyéki (Tolna vm.) lelkészt 1917 decemberében jogtudorrá avatták a budapesti egyetemen.

Református nyomda Budapesten. A Kálvin Szövetség kezdeményezésére már megalakult Bethlen Gábor irodalmi és nyomdai részvénytársaság már megvett egy józemű budapesti nyomdát 140,000 koronáért.

Evangelikus theol. akadémiák egyesítése. Az egyetemes evangelikus theologiai, fakultási és pozsonyi nagybizottság a pozsonyi egyház, mint társfenntartó javaslata alapján napirendre tűzte a pozsonyi és soproni két theol. akadémia egyesítését.

Uj theol. tanár. Az egyetemes evang. theol. bizottság báró Podmaniczky Pál felsőszelii lelkészt az eperjesi theol. akadémián szervezett második rendkívüli tanári állásra, mint újszövetségi tanácsokra egyhangúlag meghívta.

Magyarország vallási statisztikája a legújabb népszámlálás adatai szerint a következő: római katolikus 10.806,764 (52.1%), görög katolikus 2.014,470 (9.7%), református 2.602,545 (12.5%), evangelikus 1.331,509 (6.4%), görög keleti 2.970,185 (14.3%), unitárius 73,601 (0.4%), izraelita 928,621 (4.5%), másvallású 17,049 (0.1%).

Stóla. A stóla rendezéssel kapcsolatban összehasonlíthatás céljából közöljük az eperjesi görög-katolikus püspöki egyházmegyében levő stólákat: nagytemetés 28 K (8 K), kistemetés 16 K (4 K), koporsószentelés 7 K (2 K), evangelium-olvasás 5 K (1 K), szentbeszéd 20 K, papi búcsúztató 10 K. A zárójelbe tett összeg a kántor stólája, mely az előtte álló összegben bennfoglaltatik.

Fiume város kimondotta, hogy közérdekű hirdetményeit ezentúl magyar nyelven is közzéteszi az olasz mellett. Vajjon fog-e valamikor hasonló kedvezményt kapni a magyar nyelv Horvát-Szlavonország magyar református gyülekezeteiben?

Szerkesztői üzenetek.

N. I. Kisújszállás. A szóban forgó felolvasásra véleményünket mindenestre el fogjuk mondani akkor, amikor az nyomtatásban előttünk lesz, ami, hallomás szerint, közelesen megtörténik. Addig nehéz lett volna ítéletet mondani, mert nem akartunk olyan tételek alapul vételével állást foglalni, amelyek esetleg el nem mondtak. Arra pedig, hogy valakinek, aki az egész előadást végig sem hallgatta, az egyéni impresszióit elmondjuk, a mai világban nincs elég papír.

Pályázat segédlelkészi állásra.

Javadalom: évi 1000 korona havi előleges részletekben, lakás, fűtés, világítás, ellátás a lelkésznél.

Kötelesség: lelkészi teendőikben segédkezés s állami elemi iskolákban a hitoktatás ellátása; a hitoktatásért járó tiszteletdíj (360 korona) is a segédlelkészt illeti.

Az állás sürgősen elfoglalandó.

Oroszháza (Békésm.), 1918 január 28.

Kiss László,
református lelkész.

395—1918.

Pályázat.

A tiszántúli református Egyházkerület által fenntartott debreczeni tanítóképző-intézetben a következő újonnan felállítandó tanszékekre pályázat hirdettetik:

1. Magyar nyelv és pedagógia.
2. Természetrajz, vegytan.
3. Testgyakorlat.

Pályázhatnak: 1. tanítóképző-intézeti; 2. középiskolai tanári olevéllel bíró református tanárok; 3. szakvizsgával bíró tanárjelöltek; 4. olyan lelkészek, akiknek az illető tárgycsoportból bölcsészeti doktorátusuk van; 5. a tornatanári állásnál tornatanári képesítés kívántatik.

Az egyelőre segédtanári minőségben megválasztandó tanárok évi fizetése a fenntartó egyházi hatóság által s megfelelő államsegéllyel biztosított 2000 K, 800 K lakbér és öt ízben 200—200 K korpótlék, családi és drágasági pótlék. A rendes tanárrá való előlépés a megfelelő fizetésekiegészítést, valamint a fizetésnek szabályszerű emelkedését a m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter úrnak 46,447—1909. sz. alatti, a felekezeti tanítóképző-intézetek államsegélyéről szóló intézkedése biztosítja.

A megválasztott tanárok jogosult és kötelezett tagjai az Országos tanári nyugdíjintézetnek s állásukat 1918 szeptember 1-én tartoznak elfoglalni.

A pályázni kívánók vallásukra, végzett tanulmányaikra, tanári képesítésükre, eddigi szolgálataikra, egészségi, családi állapotukra és had-

kötelezettségi viszonyukra vonatkozó okmányokkal felszerelt és a tiszántúli református Egyházkerületi közgyűléshez címzett kérvényüket 1918 április 1-ig a püspöki hivatalhoz (Debreczen) adják be.

Ha nem oklevéllel bíró egyének választatnak meg, tartoznak véglegesítésük céljából egy év leforgása alatt a tanári oklevelet megszerezni. A megválasztott tanárok tanszéküket székfoglaló értekezés tartásával tartoznak elfoglalni.

Debreczen, 1918 január 22.

Dr. Baltazár Dezső,
püspök:

Pályázati hirdetés.

Hadba vonult lelkész helyettesítésére segéd-lelkész kerestetik. Éradonyba Bihar m.

Fizetése havi 200 korona, egy szobából álló lakás és fűtés.

Allást azonnal elfoglalhatja.

Az éradonyi református lelkészi hivatal.

Pályázat.

A szamoskrassói református egyház pályázatot hirdet a második tanítói állomásra.

Kötelesség: Az iskolaszék által kijelölt osztály, vagy osztályok vezetése, valamint a hadban levő kántor helyettesítése.

Javadtóm: 1. Természetbeni lakás és kertválság (20 K) 2. Törvényes tanítói fizetés, államsegéllyel kiegészítve. 3. Az állam által biztosított háborús pótlékok. 4. Személyi pótlékul: 8 (nyolc) köbméter tűzifa a tanító udvarára beszállítva. 5. Kántor helyettesítésért: havi 20 K tiszteletdíj.

Egyben kötelezettséget vállal az egyházközség arra, hogy az állami és felekezeti tanítói fizetés közötti különbözetet az esedekesség szerint megteríti.

Végül alkalma nyílik megválasztott tanítónak a szövetkezetek vezetésében leendő tevékenykedésre, melynek révén jelentős mellékjövedelmet biztosíthat magának.

Pályázhatnak okleveles férfi- és nőtanítók, nő azonban csak férfi pályázó nemlétében választatik meg.

Pályázati kérvények, oklevél és működési bizonyítványok mellékelésével 1918 február hó 14-ig alulírotthoz küldendők. — Az állás azonnal elfoglalandó.

Szamoskrassó, (Szatmár m.) 1918 jan. 20.

Oláh Sándor
református lelkész,
iskolaszéki elnök.

2—2

UJDONSÁGOK

Bay József:

A világháború emlékére. Egyházi beszédek 2·50

Ravasz László dr.:

Látások könyve. Beszédek, elmélkedések . 12.—

Lic. Rácz Kálmán:

Miért is vagyok én keresztyén? 6.—

Csekme Ferenc:

A szárnyaskerek diadala, vagy a vasut,
mint népnevelő. 2.—

Képek a parókhiáról. Rajzok és életképek.
I. kötet 2·50
II. kötet 2·50

Háborús feljegyzések a görgényi református egyházmegyének az 1916. évi oláh betöréskor menekült egyházairól 5.—

Kaphatók:

Hegedüs és Sándor

protestáns irodalmi könyvkiadóhivatalában
Debreczen.

A „HANGYA“

a Magyar Gazdaszövetség fogyasztási és értékesítő szövetkezete bármely községbe költségmentesen küldi ki megbízottját, ahol fogyasztási és értékesítő szövetkezetet akarnak szervezni. Mielőtt a mozgalmat megindítanák, forduljanak a kezdeményezők útbaigazításért a „Hangya“ igazgatóságához: Budapest, IX. Közraktár-utca 34. sz. A „Hangya“ kötelékében jelenleg 1700 fogyasztási szövetkezet működik, amelyek összfor-
↔ galma 80.000.000 korona volt. ↔

Földművelő népünk erkölcsi emelkedésének és vagyoni gyarapodásának legbiztosabb eszköze a gazdasági szervezkedés. A termelés fejlesztése, az értékesítés kedvezőbbé tétele, a háztartási és gazdasági szükségletek jutányosabb beszerzése csak fogyasztási és értékesítő szövetkezetek útján érhető el.